

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Комунального підприємства «Острозька обласна психіатрична
лікарня» Рівненської обласної ради**

14.09.2023

м. Рівне, 2023

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 14.09.2023 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування комунального підприємства «Острозька обласна психіатрична лікарня» Рівненської обласної ради (далі – Психіатрична лікарня, заклад).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Корнійчук Олександр Васильович, представник Уповноваженого у Рівненській області;

Українець Тетяна Володимирівна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Черняк Артем Сергійович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Слободенюк Інна Валентинівна, представник громадської організації;

Новицький Євгеній Павлович, представник громадської організації.

Керівництво установи:

Бондарчук Вадим Олександрович, директор закладу.

Місце знаходження: м. Острог, проспект Незалежності 40 а, 21037.

Ліжковий фонд закладу становить 250 ліжок/місць. Станом на 14.09.2023 у закладі на лікуванні перебувало 289 пацієнтів.

З них:

203 – звичайного нагляду;

20 – госпіталізованих у зв'язку із застосуванням примусових заходів медичного характеру (стаття 14 Закону України “Про психіатричну допомогу”);

30 – госпіталізованих у зв'язку із застосуванням примусових заходів медичного характеру (стаття 19 Закону України “Про психіатричну допомогу”);

4 – поміщено до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку, внаслідок застосування запобіжного заходу відповідно до статті 508 КПК (далі – запобіжний захід);

1 – недієздатна особа, якій призначено опікуна;

31 – особа, переміщена з інших закладів з надання психіатричної допомоги (ВПО);

Групою НПМ відвідано:

приймально-діагностичне відділення;

відділення для застосування примусових заходів медичного характеру (далі – ПЗМХ) № 5, яке розраховано на 35 осіб;

відділення гострих психіатричних станів (чоловіче);

відділення психіатричне змішане (пограничних та кризових станів);

психіатричне жіноче відділення.

Під час візиту проводилося опитування 43 пацієнтів і 15 осіб персоналу лікарні без участі третіх осіб.

Скарг від пацієнтів на неналежне, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, видів поводження і покарання з боку персоналу не надходило.

За клінічним маршрутом, перед госпіталізацією пацієнти потрапляють до приймально-діагностичного відділення Психіатричної лікарні, де проводиться тілесний огляд пацієнтів на предмет наявності тілесних ушкоджень кримінального характеру. У разі виявлення таких ушкоджень, вони фіксуються у журналі, форма якого відповідає спільному наказу Міністерства внутрішніх справ України і Міністерства охорони здоров'я України від 06.07.2016 № 612/679 «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції» (фото 1).

У Психіатричні лікарні дотримано вимоги наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2016 № 970 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення»: пацієнтами надається усвідомлена згода на проведення психіатричного огляду, госпіталізацію та лікування в психіатричному закладі, що відповідає принципу 11 Принципів захисту психічнохворих осіб і покращення психіатричної допомоги, прийнятих резолюцією 46/119 Генеральної асамблеї ООН від 17.12.1991.

На виконання наказу Міністерства охорони здоров'я України № 240 від 24.03.2016 у відділеннях ведуться журнали реєстрації застосування фізичного обмеження (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади (форма первинної облікової документації № 066-3/о).

Пацієнтам надається психіатрична допомога згідно з медичними протоколами і, за потреби, медична допомога у зв'язку соматичними захворюваннями. Під час опитування пацієнтів встановлено, що лікарі надають інформацію про стан їх психічного здоров'я і призначене лікування.

Кожне відділення має свій відокремлений прогулянковий дворик оснащений лавками та альтанками для відпочинку.

Під час ознайомлення з медичною документацією (медичними картками пацієнтів та особовими справами) встановлено, що лікарів носять до карт хворих систематичні записи огляду пацієнтів, результати обстеження та щоденного нагляду.

Медична документація зберігається у спеціальних сейфах та приміщеннях, що унеможливають доступ сторонніх осіб та втрату документів.

Під час опитування пацієнтів встановлено, що вони володіють інформацією про стан свого психічного здоров'я, застосоване лікування, відповідно до вимог статті 26 Закону України «Про психіатричну допомогу».

II. Попередні зауваження

За результатами попереднього відвідування групи НПМ 28.11.2019 виявлено наступні порушення та недоліки:

не облаштовано палати геріатричного відділення кнопками виклику персоналу;

не забезпечено особисту безпеку

пацієнтів у закладі та дотримання Правил пожежної безпеки;

не забезпечено невідкладне інформування правоохоронних органів про кожний факт травмування пацієнтів під час перебування у закладі;

пацієнтам не забезпечено безперешкодний доступ до питної води;

у відділеннях не розміщено інформацію про наявність лікарських засобів відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 26.04.2017 № 459 «Про затвердження Порядку розміщення на інформаційних стендах у закладах охорони здоров'я інформації щодо наявності лікарських засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, отриманих за кошти державного та місцевого бюджетів, благодійної діяльності і гуманітарної допомоги»;

не вирішено питання щодо усунення порушень норм площі палат на одну особу у відділеннях закладу;

не внесено до посадових інструкцій положення про заборону катування, жорстокого або такого, що принижує гідність видів поведінки з пацієнтами;

на інформаційних стендах не розміщено інформацію про право кожного на звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, інших органів та посадових осіб, до яких можуть звернутися пацієнти для захисту своїх конституційних прав і свобод;

не усунуто порушення права на повагу до приватного життя у відділеннях, туалетах та лазні закладу;

заборонено використання особистих мобільних телефонів.

На виконання наданих рекомендацій керівництвом психіатричної лікарні проведено певну роботу з усунення виявлених недоліків:

забезпечено невідкладне інформування правоохоронних органів про кожний факт травмування пацієнтів закладу;

забезпечено безперешкодний доступ до питної води пацієнтам;

розміщено у відділеннях інформацію про наявність лікарських засобів (фото 2);

розміщено інформацію про право кожного на звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (фото 3).

величезна перевантаженість зараз зменшена – незважаючи на те, що у закладі знаходяться пацієнти з Харкова та військовослужбовці.

III. Факти, виявлені під час візиту

Порушення права на життя (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. Більшість вікон відділень № 1 та № 3 облаштовані металевими стаціонарними решітками, що порушує вимоги пункту 4.2.14 Правил пожежної безпеки в Україні (грати на вікнах повинні розкриватися, розсуватися або зніматися) та не може повною мірою гарантувати безпечні умови перебування пацієнтів у закладі при виникненні надзвичайних подій. Недотримання вказаних вище вимог може призводити до порушення статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» в частині забезпечення права на безпечність надання психіатричної допомоги. В разі виникнення будь-яких надзвичайних подій, наявність таких решіток та замкненість відділень може заважати проведенню швидкої евакуації пацієнтів та персоналу, а також завдати шкоди їх життю чи здоров'ю (фото 4).

Порушення права на захист від катувань, жорстокого поводження (стаття 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 28 Конституції України).

2. Також з'ясовано, що до посадових інструкцій (функціональних обов'язків) персоналу не включено пункти про заборону катування. Водночас відповідно до пункту 31 Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [СРТ/Inf(98)12], має бути «чітке розпорядження про те, що жорстоке фізичне або психічне поводження з пацієнтами є неприпустимим і буде суворо каратися».

Порушення права осіб на гідні умови тримання (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 28 Конституції України).

3. Кількість пацієнтів у лікарні значно перевищує кількість наявних ліжок (на 250 ліжок – 295 пацієнтів), що свідчить про перевантаженість закладу та системні проблеми в організації надання медичних послуг. Зазначене призводить до погіршення якості лікування через брак ліжкового фонду та порушення права пацієнтів на належні умови проживання та медичне обслуговування.

4. Не дотримано вимоги пункту 9 Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги (далі – СЗНПД), затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.08.2017 № 992 щодо норми площі та кількості осіб в палатах.

Ліжка пацієнтів в відділеннях № 1 та № 3 в багатьох випадках внаслідок браку вільної площі розміщені впритул одне до одного, що не може забезпечити приватності пацієнтам (фото 5).

У деяких палатах цих відділень кількість утримуваних осіб становить 12 - 13 осіб.

Порушення права на достатній життєвий рівень (стаття 48 Конституції України).

5. Потребує ремонту значна частина відділень. В лікарні здійснюється лише поточний ремонт (переважно силами персоналу) (фото 6-7).

Групі НПМ повідомлено, що розроблено та погоджено проект будівництва нового корпусу, проте у зв'язку з обмеженим фінансуванням будівельні роботи не розпочато.

6. Також потребують заміни старі ліжка з панцерною сіткою (фото 8-10). Через відсутність достатньої кількості тумбочок та шаф, у деяких палатах пацієнти тримали власні речі на вішаках над ліжками. Тоді як пунктом 34 стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи не людському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню [CPT/Inf (98) 12] визначена важливість наявності тумбочки біля ліжок і шафи для одягу. Має бути місце для зберігання особистих речей. Відсутність такої можливості може сприйматися пацієнтом як посягання на його особисту безпеку та незалежність.

Під час візиту з'ясовано, що психіатричною лікарнею як гуманітарною допомогою отримано ліжка та матраци. Найближчим часом запланована їх заміна на нові.

Заклад, зокрема потребує заміни постільної білизни.

7. У відділеннях відсутні облаштовані приміщення для відвідувачів, а тому пацієнти змушені спілкуватися з ними у коридорах чи їдальнях.

Порушення прав осіб з інвалідністю (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю)

8. У пункті 34 розділу стандартів Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню [CPT/Inf (98) 12] зазначено, що мають бути враховані потреби пацієнтів похилого віку та пацієнтів з інвалідністю. Однак в психіатричній лікарні не забезпечено умов для людей з інвалідністю та маломобільних груп людей, відтак не дотримано вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд».

У коридорах відділень не облаштовано поручнів, немає пристосувань у санітарних кімнатах, недостатньо стільців туалетних і при ліжкових столиків.

Палати відділень, де перебувають маломобільні особи похилого віку, необлаштовані кнопками виклику чергової медичної сестри.

Такі умови не забезпечують виконання статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» і не створюють позитивного терапевтичного

середовища, що передбачено пунктом 34 стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи не людському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [CPT/inf (98) 12].

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 59 Конституції України.

9. На інформаційних стендах, щодо ступні для хворих, відсутня інформація про право громадянина на звернення до Рівненської обласної військової адміністрації, інших органів і посадових осіб, до яких пацієнти можуть оскаржити дії адміністрації закладу.

Інше.

10. Разом з тим встановлено, щодо до пацієнта Ш. за судовим рішенням Корецького районного суду м. Корець від 09.02.2023 застосовано примусові заходи медичного характеру визначені статтею 94 Кримінального кодексу України. Клопотання про продовження строку застосування заходів медичного характеру направлені Закладом 29.08.2023. Проте, на час візиту рішення відсутнє. Група НПМ зазначає, що такі випадки непоодинокі, та носять системний характер у закладах з надання психіатричної допомоги.

IV. Рекомендації

1. Рівненській обласній військовій адміністрації:

Вжити заходів щодо збільшення фінансування видатків на матеріально-технічне забезпечення закладу, зокрема, облаштування палат кнопками виклику, будівництва нового корпусу.

2. Комунальному підприємству «Острозька обласна психіатрична лікарня» Рівненської обласної ради:

Забезпечити своєчасне звернення до суду для продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною;

обладнати санітарно-гігієнічні приміщення елементами доступності для осіб з інвалідністю;

забезпечити внесення до посадових інструкцій (функціональних обов'язків) молодшого медичного персоналу пунктів про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання;

забезпечити пацієнтів у достатній кількості шафами для особистих речей, шафами або полицями для зберігання продуктів харчування відповідно до вимог Правил застосування примусових заходів медичного характеру в

спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.08.2017 № 992 (далі – Правила ПЗМХ);

вжити заходів щодо дотримання норм житлової площі на одну особу відповідно до Правил ПЗМХ та вимог ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я»;

забезпечити облаштування безбар'єрного простору для людей з інвалідністю та мало мобільних груп населення відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»;

забезпечити особисту безпеку пацієнтів у закладі та дотримання Правил пожежної безпеки;

провести заміну ліжок, матраців та комплектів постільної білизни;

у відділеннях закладу, розмістити інформацію про право кожного на звернення до Рівненської обласної військової адміністрації, інших органів та посадових осіб, до яких можуть звернутися пацієнти для реалізації своїх конституційних прав і свобод.

Додаток: Фото на 4 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст Відділу
сприяння роботі регіональних
представництв Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

 - **Тетяна УКРАЇНЕЦЬ**

Фото 1

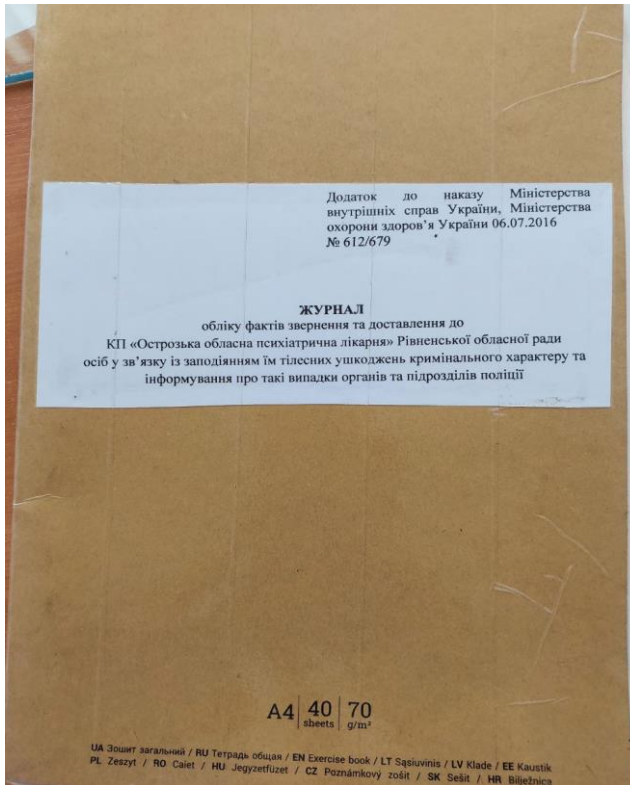

Фото 2

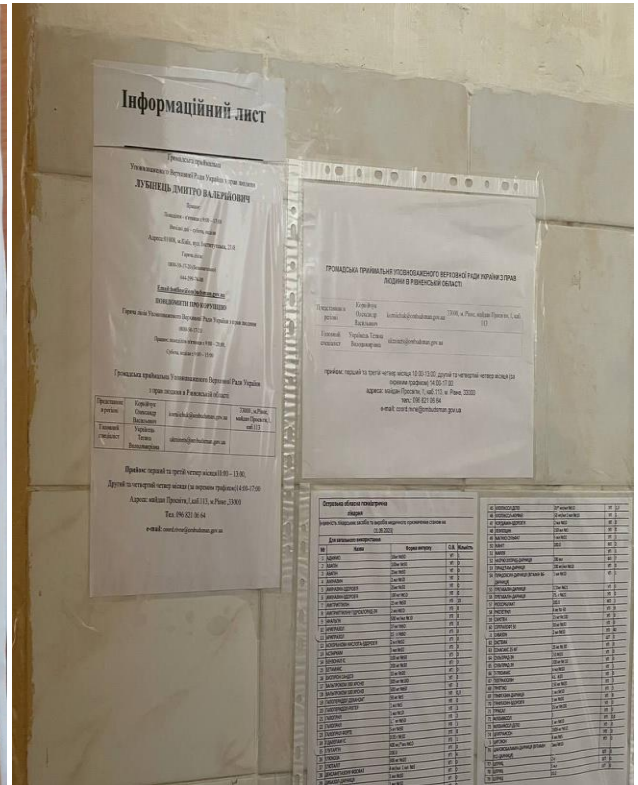

Фото 3

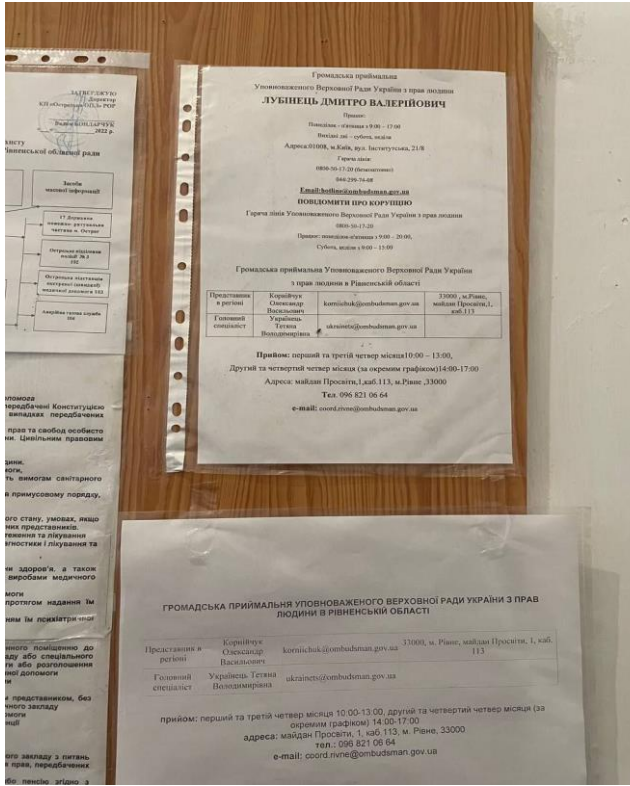

Фото 4

Φοτο 5

Φοτο 6

Φοτο 7

Φοτο 8

